ԵՐԱՏԱՍ

Տարեգրական Լուրեր

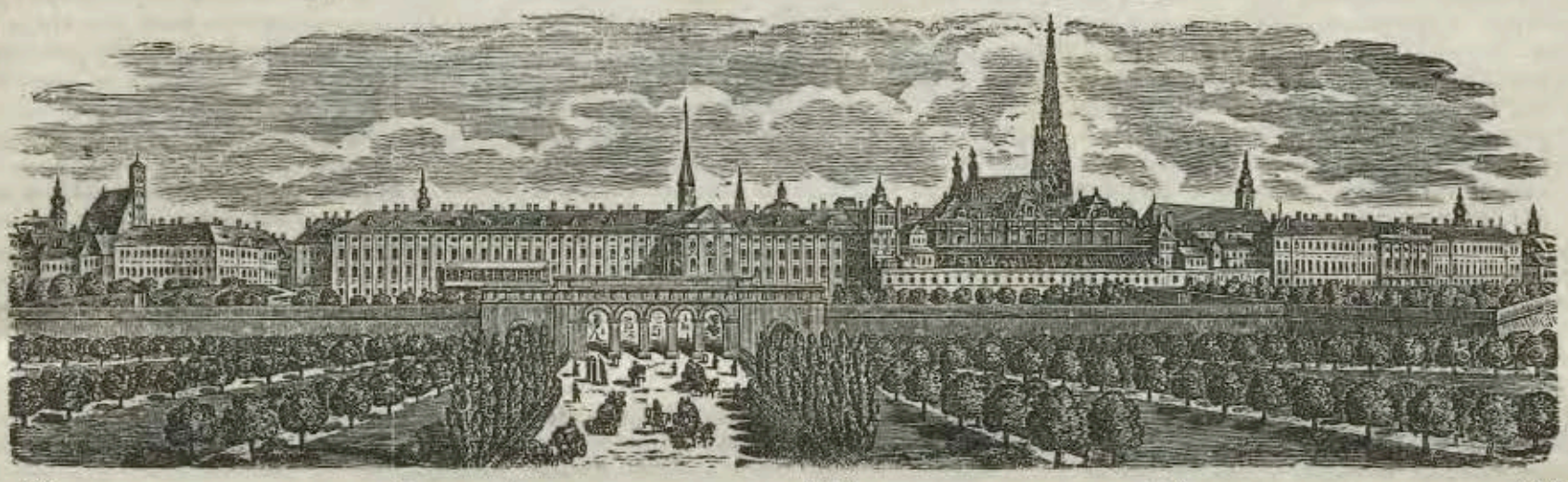

թիւ 49 — 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ (24 ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ) — 1852

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՒՍՏՐԻԱ. Դեսպանի փոխոխութիւն։ Գաղղիայի հնապաշտպանական ընկերութիւն մը։

ԳԱԼԼԻԱ. Փարիզի քուէարկութիւնը։ Ապա-էլ-Գատէր կայսրութեան համար քուէ կու տայ։ Օրէնսդիր ժողովը։ կայսրութիւնը կը հրատարակուի։

ԱՆԳԼԻԱ. Խորհրդանշի խոսակցութիւնները։

ՊԵՐՍԱՆԻՔ. Պրուշ. Խորհրդոնները կը բացուի։

ԳՈՍԿԱՆԱ. Մատոյցները։ Լուրջ գրքեր գտակ կը ծնանի։

ՀԻՍՊԱՆԻԱ. ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ. Հայիրի ատանական պարտական մը։ Տերութեան ժողովը կը բացուի։

ԻՏԱԼԻԱ. Խորհրդանշի խոսակցութիւն։ Քրիմիա կը լսուի։

ՍՊԱՆԻԱ. Թուաստան գիմադուքին կը ճանչնայ։ Պարիզի հրամարագրի հիմարարը։

ԲՈՒՍԱՍՏԱՆ. Գաղղիա դեսպան կը խաւրուի։

ՀԵԼԿԱՍՏԱՆ. Պիրմանները. պատերազմին վիճակը։

ԱՄԵՐԻԿԱ. Գահերէցի ընտրութիւնը։

ՍԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ. ԱԶՏԵՑՈՒՆ. Մանուկ պէյ Մէրզպան։ Ը։

ԲԱԲՈՒՆԱՆ ԱՂՊ. Վրէժխնդրութիւն։ ԺԲ։

ԱԻՍՏՐԻԱ

ՎԻԵՆՆԱ. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 5։

Մենտենիքի կայսրը ապարապետի տեղակալ Բրուքէր-Օտգրն սեպուհին տեղ՝ որն որ ուրիշ պաշտօն մ'ստանելու համար Վիեննա կոչուեցաւ, Թուռնհոհենշդայն կոմսը պիշլինի ապարապետ կարգի դիտան անուանեց։

— Ի Վիեննայի ապարքին դորձոց պաշտօնեան, Կ'ըսէ Փրանֆֆ—դրի տ-էրը, Փարիզ յայտարարութիւն մը խաւրեց, որն որ մեկնութեան տեղ պիտի ծառայէ սն յօդուածին՝ զորն որ Ռուսիոյ Ինդինիոն ընուած լրագիրը նոր կայսրութեան հաստատութեանը համար նորելս հրատարակած էր։ Ասոր պատճառն ան է որ Գաղղիայի կառավարութիւնը նոյն յօդուածը ծանրակշիռ բան համարելով՝ պր. Տը լա Քուրը Վիեննա խրկեր էր, որպէս զի անոր վրայ մեկնութիւն առնէ. ան ատեն ապարքին գործոց պաշտօնեայ պր. Պուլ կոմսը՝ պր. Տը լա Քուրին համոզարար մեկնութիւն տուաւ, զորն որ նաեւ Փարիզ պ. Հիւսնիրին ալ խաւրեց, որ Դաղղիայի կառավարութեան հաղորդէ։

ԻՏԱԼԻԱ

ՓՈՐԻՋ Լուգովիկոս Նապոլէոնին ընտրութեան համար ձգուած քուէներուն համեմատութեան մէջ՝ երիտասարդ հայնն աւելցաւ։ 1848ին Դեկտեմբերի 10ին՝ 189,484 այո՝ ու 143,711 ոչ։ 1851ին Դեկտեմբերի 20ին՝ 197,091 այո՝ ու 96,511 ոչ։ 1852ին Դեկտեմբերի 22ին՝ 208,615 այո՝ ու 53,617 ոչ։ Ուրիշ անգամներու նայելով՝ առ անգամ քուէ ձգելէն հրաժարող խիստ քիչ եղաւ, անանկ՝ որ Փարիզի քուէ ունեցող սեռանց հարիւրամեայ մասը կու գայ։ իսկ ոչ ձգողները հինգին մէկը կը կազմեն, ուր որ անցած տարի Դեկտեմբերի 20ին՝ երեքին մէկն էր։

Մանրեաց լրագիրը կ'ըսէ թէ Փարիզի մէջ, մինչեւ հիսունները, գաղիս ու անկարող ծերերը իրենք ղիրենք քուէարկութեան տեղերը տանիլ տուին, նոյնպէս կոյսերն իրենց կանանցն ու ոգոյ առաջնորդութեամբը ազատ կամքը նոյն տեղերը ժողովուեցան քուէ տալու համար։ Ոմիներորդ բաժնին մէջ 8ենոյ ուիմնատեայ զորապետը կարգով քուէարկութեան գնաց, սակայն պաշտօնարանին մէջ ատենի գրագիրներն եկած ատեն ալ զօրութիւնը կարելով՝ ու ցինանալով յաւալ երիտասարդ տեղացոյն պաշտօնատերը քուէի սափորով դիմացը գնաց ու քուէն ընդունեցաւ։ Լսմներորդ բաժնին մէջ ալ կայսրութեան տասնէն մեռցած 99 տարիկան գինուորը մը իր որդւոյն առաջնորդութեամբը քուէ տալու եկաւ։

Ապա-էլ-Գատէր՝ Գահերէց իշխանին նոր ընտրհակալութեան գործ մ'ալ ընել ուզելով, ինքն ալ կայսրութեան քուէ տալու իշխանութիւն խնդրեց, Անգուագի քաղաքապետին հետեւեալ նամակը խրկելով։

Ընտրի գահութիւն Ցեառն Ասատուր իր անսահմանի շնորհացը համար։

Ես առաջին պաշտօնեայ քաղաքին։ Ուղղին Պր. Դրուզիէ, Ընտրատի քաղաքապետին։

Սիու-էլ-Համ Ապա-էլ-Գատէր Էմիրը ձեզմէ հրամանն կը խնդրէ որ Գահերէց իշխանին անուանելոյն Գաղղիական քաղաքացի իրաւունքը ունենայ։ Ինչու որ մեզի յուցուած պիտիի քարեկամութիւնին ու սէրին եւ ապէկ վարմունքին եւսեւ՝ այդ պէտք ենք մենք զանգ իրեւ Գաղղիացի մնալիս։ Մենք տղոյնք Գաղղիայի մէջ լոյս եկան, ձեր դատերը ղանանք դիւցուցին։ Ձեր երկրին մէջ մեռնայ մեր ընկերները ձեր մէջը կը հանդչին եւ Ցկատարեալ Սուլթանը (Լուդ. Նապոլէոն) արդարն ի մէջ արդարոց ու մեծանանն ի մէջ մեծանանց գոնէ իր որդիքն ու իր զինուորներն ըլլաս, իր կայսերական ձեռքովն ինծի տուր մը տարով։ Ասուած զիշխանը պահէ, սեռը զօրութիւնը, մեծութիւնն ու պատիւը յաւիտենական ընէ։ Ամէն։ — Դրեց Էլ-Հաճ-Մուսապա՝ որդի Ահմեդի որդւոյ Էլի։ 1269ին Սեպտեմբերի 9ին, Սիու-էլ-Համ Ապա-էլ-Գատէրին հրամանաւ։

Ընդուագի քաղաքապետն Էմիրին խնդրոյն գիշեր եւ առաւեղին սարսորի մը մէջ՝ իր եւ իրեն պաշտօնակիցներուն քուէն ընդունեցաւ։

— Փարիզ, Դեկտեմբերի 25։ Այսօր կէսօրը օրէնսդիր ժողովոյն անդամները ժողովեցան։ Ժամը երկուքին ժողովոյն գահերէցն եկաւ ու տեղուութեան պաշտօնեայ պր. Փուլ՝ Գահերէց իշխանին հետեւեալ պատգամագիր հաղորդեց։

Տիրոջ պատգամաւորք։ Ձեզի կանչեցի, որպէս զի դուք ալ մոս ունենաք այն մեծագոյն գործքին մէջ՝ որն որ հիմա դրուած կ'երթայ։ Թագաւոր եւ ծերակոյտն ու ժողովուրդը միակամ իրաւունք ունին կառավարութեան կերպին մէջ փոփոխութիւն ընելու, սակայն ուզեցի որ այն քաղաքական սահմանն ալ՝ որն որ ինձի պէտք է ժողովրդեան ընդհանուր քուէով դրուած է, ամրարձիկ ապէսին առջեւ վիճոյն ասղիս կայսերական ամիսոս հանուլ ապպոյին շարժման ինդնակամ ու ազատութեամբ ըլլալուն։ Ձեր յայտարարութեան վրայ կը գտնեմ իմ ընտրութեանս բոլոր օրինաւորութիւնը, երբ որ դուք քուէարկուիք եւսեւ սպասաւորեան ու քուէի թուոյն վիճակը։ Իշխանութիւնս խնդիր չկրցընող իրաւանց մը վրայ հաստատուած ընդարձակ յայտարարութիւնը այսորան օրս ձեզի պէտք եղող զօրութիւնը կու տայ հաստատուն ու մնայուն բան մը հաստատելու եւ երկրին երջանկութիւնն ապահովելու։ Կառավարութիւնս, ինչպէս դիտէք, միակ իր մեռը կը փնտռէ։ Ինք զինքն անձնաւորեր մնայ յառաջ ընդրած մեծանուն օգնականներուն տարով, ինչպէս մինչեւ հիմա, նոյնպէս ապէսի եւսեւ ալ յարգարութեան սահմանին մէջ պիտի շարժի։ Ինչու որ յարգութիւնը չկրնար հաստատութեամբ ուսուցանել անոնց սիրտը որոնք իրենց նոր պատուոն իրենց ժողովրդէն իրենց վրայ դրուած մեծ պարտք մը եւ իրեն նախատինքներնին ի-

ենց յանձնուած մեծ պարտն մը կը նկատեն։ — Տուեալ ի Ա։ Փարիզ, 1852, Դեկտեմբերի 25։ — ԼՈՒԻ։ ՆԱՊՈԼԵՈՆ։

Այսօր վաղ 7 բաժին դրուելէն եւսեւ՝ քուէներու քննութիւնը սկսաւ ու մինչեւ ամսոյս մեկը շարունակեց։ Զոյն իրիկունը աս մեծակշիռ գործքը պրսի հանելով՝ ժողովոյն անդամները ժամը 8ին Ս։ Գլուդոյին ու ժողովրդեան՝ 253,145 քուէի դէմ, 7,824,189 հաստատական քուէով տարեանան որոշումը Գահերէց իշխանին ապօրէն դրին։ Հոս ժողովուած էր միանդամայն ծերակոյտը՝ ապրի անգամ տերութեան գլխոյն իր ու բոլոր Գաղղիայի բարեմաղթութիւններն ընելու համար։

Կայսրէն խրենց ասուն խոսեցան։ Նոր դրուած կայսրութիւնը՝ բռնութեան, յափշտակութեան եւ կամ խարէութեան ծնունդ մը չէ, հապա ազգային կամաց սրինաւոր ապրիլնքը։ Ես քաջասրտութեամբ կ'ընդունիմ կայսերական պատիւը՝ ՆԱՊՈԼԵՈՆ Գ։ անուանի։ Ժողովրդեան բաշխանքն է աս անունը ստեղծողը, որն որ օրինակս առաջարկուեցաւ ու բոլոր ազգին փաւերացաւ։ Ասով ինծի յատուկ եղած կառավարութիւնները չեմ տերմի, ինչու որ ամէն կառավարութիւններն իրար պէտք են ճանչնալ։ Բայց ինծի պարաք մը պէտք է որ համարիմ յիշել իմ ընտանեացս առջի գլխաւորին փառաւոր իշխանութիւնն ու անոր զարգացն օրինաւոր թեպէտ ուսիսաւորեայ տիտղոս։ Նաբոլէոն Գ։ յորջորջանքը շինելու իրաւունքէ մը յատուկ եկած անշնանակ ցեղական անուն մը չէ, հապա օրինաւոր կառավարութեան մը ժառանգուած շնորհակալութեան ցոյց է, այնպիսի կառավարութեան մը, կ'ըսեմ, որով Գաղղիա իր նոր պատմութեան ամենէն գեղեցիկ ժամանակն ունենայ։ Կ'երդնում ձեզի որ ինչպէս մեկ կոչմանէ խաղաղութիւնը հաստատուն պահելու համար ամենէն կամք ունիմ, նոյնպէս երբեք Գաղղիայի պատուոյն ու անուան դէմ զանի մէջ զիջում պիտի չընեմ։

Նիկոդոր օրը Դեկտեմբերի 2ին ժամը 12ին կայսրը Ս։ Կլուի բնակարանը մեկնեցաւ ու Փարիզ մտաւ։ Յաղթութեան կամարին, Ելիսեան դաշտերուն մեծ ճամբաներուն ու պալատին պարտէզներուն մէջէն թիւրիլրի գնաց։ Ս։ Կլուէն մինչեւ Յաղթութեան կամարը ոստիկանի պահապան զօրքը կենցած էր, նոյն տեղէն մինչեւ թիւրիլրի պարտէզ եղած ճամբուն ամէն կողմը՝ դարձեալ ոստիկանի պահապան զօրքը, իսկ ձախ կողմը՝ հեծելակարգը բռնած էր։ Կայսրը յաղթութեան կամարին տակ բնդունեցան Մանեան զօրապետը, Փարիզի զօրաց բոնակին մէջերին հրամանատարը, Պէրիէր՝ ՍԷն նահանգին կառավարը եւ ուրիշ պաշտօնատարներ։ Այդ էն նոյն օրը ժամը 10ին Սենի կուսակալը քաղաքապետի ապարանքէն պաշտօնական կերպով Փարիզի ժողովրդեան Նապոլէոնին քարոզը մեռնելը իրեւ կայսերական մուտք մ'ըլլալը հրատարակած ըլլալով, յիշեալ կամարին մէջէն նեղ մնած առեն՝ 101 ինդանասիով ողջունուեցաւ։

Ցերոնիմոս իշխանը, իր որդին Նապոլէոն Պոնապարտէ, ինչպէս նաեւ բոլոր պաշտօնեայք թիւրիլրի

մէջ պիպսին ընդունելութեան եւ իրենց բարեմաղթութիւնները անոր ըրին։ Երիկունը նոյն պալատին մէջ տէրութեան պաշտօնատարաց ընդունելութիւն եղաւ։ Հրապարակական շէնքերը լուսաւորուեցան։ Պոնոպիրտէ-Պոնէլի ըրածին նայելով՝ ուրիշ հանգէսներն ու փառաւորութիւնները կայսրը սիրելու առնուազն իր ոգի տուին։

— Ոլորոյ հրատարակութիւններն ասկից եւեթ աւելի ոգեւոր պիտի ըլլան։ «Մինչեւ Դաւթէն Գ. ընտրեալ Աստուծոյ եւ ազգային կամքը Ֆրանսայի Կայսր (Nous Napoléon III. par la grâce de Dieu et la volonté nationale Empereur des Français.)

— Գաբրիէլ Հիմակուան Օսմանեան դեսպանատունը հեռեւեալ անձինքներէ կը բաղկանայ, կ'ըսէ Բէյ լրագիրը։ Մէլիք-Էսատն Փաշա արտաքոյ կարգի դեսպան, Ռիզա Պէյ վեսպանին խորհրդականը։ Հալիմի Էֆէնտի առաջին քարտուղար։ Մէհմէտ-Շէվքէթի Պէյ երկրորդ քարտուղար։ Պր. Պլաք (Blacque) քարտուղար թարգմանի (Secrétaire-interprète)։ Պր. Սեպուհ Աղանասեան թարգմանի։ Հալիմ Պէյ առաջին Օժիտգիչ (attaché)։ Թեւֆիք Պէյ, Ակիսհ Էֆէնտի, Սալիհ Էֆէնտի, Պր. Սէֆէ՝ նոյնպէս օժիտգիչ։ Պր. Շարլէն առաջին առանձնական քարտուղար։ Խամէտ Էֆէնտի երկրորդ առանձնական քարտուղար։ Վէլի Փաշան շուրջ երեսուն տարեկան է, եւ գաղղիերէն մի գիրուան կը խօսի եւ մի քիչ կը գրէ։ Վարմինդն ալ անոյշ եւ ծանր է։ Թէպէտ դեռ երիտասարդ է, այսու ամենայնիւ, ապարատոսի (դեսպան) պատիւ ունի, եւ ապրելն քաղաքական բարձր պաշտօններու մէջ մնած ելած է, ինչպէս է Պոսնիայի կառավարը ըլլալը, եւ ան ալ երբ որ նոյն երկիրը յեղափոխութեան մէջ էր։ Գեղեցիկը տէրութեան առաջնին դահիրեց Մուսթաֆա Փաշան անդրանիկ որդին է։ Թէ Վէլի Փաշան տարի մնաց արուեստից համար մրջաւ սէր ունի՝ հետեւեալ գործքէն ալ կ'ինացուի։ Պր. Վիլիէ գաղղիացի բաղ արուեստագէտը Նուրեթ Կատանդեանոպոլիս ըրած ճամբորդութեան մէջ իր ղարմանալի ձիրքերովը Փաշային սիրան իրեն հետ պնդեցնելու կը կարող, որ Փաշան գանկիոյ նորէն հետը կ'առնէ եւ Փարիզի դեսպանատան հիւրընկալութեան պաշտօնն անոր կու տայ։ — Վէլի Փաշան բարձրագոյն դրան կողմնէ Փարիզի մէջ այնպիսի ժամանակ մը դեսպան եղաւ, որուն մէջ բարձր ու փոքր խնդիրներ կան։ բայց ամենուին ապրակցիս ջանքերը որ կարող ըլլայ իր խնամատարութեամբը, յաջողակութեամբն ու փութաւորութեամբը նոյն խնդիրներուն յաջող վերջ տալ։

ԱՆԳԼԻԱ

Լոնտոն, Նոյեմբերի 18։ Երեկուան պատգամաւորաց խորհրդեան մէջ Վիլլիէր ասա առաջարկութիւնն ըրաւ։ Խորհրդանոցը կը կարծէ թէ երկրին վիճակին եւ դիմաւորաբար արուեստաւորաց դասին լաւանալը նոր օրէնսդրութիւնէն եւ մասնաւորապէս խորհրդանոցին 1840ին ըրած այն որոշմունքն յառաջ եկած է, որուն զորութեամբը թոյլ արուեցաւ՝ տարի երկու յորեանն առանց մաքսի նեղս բերելու։ Խորհրդանոցին աս որոշումը շատ իրաւացի եւ բարերար կարգադրութիւն մ'էր։ Ուստի խորհրդանոցին կ'երեւայ որ աղաղակաւորութեան ընդարձակութիւն ու կանոնաւոր պահպանիլ կալուածատէրերուց եւ արուեստաւորաց լեռը վերցնելու աւելի օգնականութիւն կը մնացանէ, եւ հասարակաց օգտին ու յաջողութեան աւելի նպաստաւոր կ'ըլլայ, քան թէ նեղքին ապրանքը պաշտպանելու համար՝ դրսէն եկածին վրայ ծանր մաքս դնելու սկզբունքը։ Ուստի խորհրդանոցը պատրաստ է քննելու այն ամէն կարգադրութիւնները, որոնք աս տարաբերութեան սկզբանց հետ համաձայն կ'երեւան եւ զորոնք թագուհիյն պաշտօնեաները խորհրդանոցին առջեւ ուզենան դնել։

Այն ատենն 19ին պատգամաւորաց խորհրդեան մէջ դանձատան տունեղպիրը (երեւմուտ պաշտօնեայ Պր. Ֆիդրայէլի) ծանոյց որ ամսոյն 18ին Պր. Վիլլիերին ըրած առաջարկութեան դէմ աս առաջարկը պիտի ըլլայ։ Խորհրդանոցը հաճութեամբ կը ճանչնայ որ նոր օրէնդրութենէն յառաջ եկած կերպարանի զանազան աժանութիւնը գործ ունենալ պատուն վիճակին ազէնդալանմեծ օգնութիւն ըլլայ։ եւ որովհետեւ վաճառականութեան նպաստաւոր երկոյն խորհրդակցութիւնէ եւեթ անարգել միջութեան (Եարբէ) սկիզբն ընդունուեցաւ, խորհրդանոցը կը կարծէ որ պարտնէ պարզն է թէ երեւմուտ եւ թէ կատարեալ կարգադրութեանց նոր պատրաստութիւնները մէջ դոյն սկիզբը պահել, որուն հաստատութիւնն երկրին հիմնական վիճակին նպարեալ՝ շատ համաձայն կ'երեւայ։ — Պր. Հիւմ՝ առ Վիլլիերեան առաջարկութեան վրայ ըլլալու վէճը բուն երեւելի խնդիրներուն կարգը դրաւ եւ առաջարկեց որ խորհրդանոցին ամէն անդամներն երկուշաբթի օրը յանձնուին կանչուին, եւ ոչ՝ որ նկատ չէ նէ՝ խորհրդանոցին վարագաւորելոյն բերել տուին։ Ա առաջարկութիւնն 5 քուէի առաւելութեամբ ընդունուեցաւ։

Նոյեմբերի 24ին պատգամաւորաց խորհրդեան մէջ Պր. Վիլլիերին եւ Պր. Տ'Իսրայէլիին առաջարկութիւններուն վրայ վիճուեցաւ։ Վէճը շատ երկայն տեւեց. պատգամաւորք երկու կողմ բաժնուելով՝ մէկ կողմն Պր. Վիլլիերին եւ միւս կողմը Տ'Իսրայէլիին առաջարկութիւնը պաշտպանեց։ Ընտանեկան խոսքերէն եւեթ Լորտ Ռաֆիրոյին պատիւ առաջարկութիւն մ'ըրաւ, որով ուզեց երկու առաջարկութիւնները միացնել կամ՝ միջին ճանապարհ մը բռնել։ Խորհրդանոցը կը համարի որ երկրին եւ մանաւանդ արուեստաւորաց դասուն վիճակին լաւագոյնութիւնը նոր օրէնսդրութեան մէջ հետեւութիւնն է՝ որն որ անարգել միջութեան սկզբունքը հաստատեց, նեղքին ապրանքները պաշտպանելու մասնաւոր գրուած տուրքը վերցուց եւ անով ժողովրդեան սնունդին գլխաւոր նիւթերն ազատացուց ու առատացուց։ Խորհրդանոցը կը կարծէ որ ան ըրուած ճանչումն հաստատութեամբ պահելով եւ խոհեմութեամբ աւելի եւս տարածելով՝ երկրագործներուն աւելի եւս կ'օգնէ՝ իրենց բերը դիւրաբարեալելու, եւ անով ժողովրդեան յաջողութիւնն ու գոհ վիճակը տարածի։ Խորհրդանոցը պատրաստ է քննելու եւ կշռելու այն ամէն կարգադրութիւնները՝ որոնք աս սկզբանց կը համաձայնին, եւ որոնք իսագուհոյն պահպանութեան համեմատ իր առջեւը կը դրուին։

Մայիս 25ին եւ 26ին խորհրդներուն մէջ տարեկան տարութեամբ աս նոր առաջարկութեան վրայ խոսուեցաւ, եւ պատգամաւորաց մէջ մեծ ոգեւոր պաշտպանեց եւ ասոնց երկու առաջարկութիւններէն աւելի ընդունելի համարեցաւ։ Վերջապէս քուէարկութիւն ըլլալով՝ Վիլլիերին առաջարկութեան կողմը 256 քուէ եւ հակառակ 336 քուէ եղաւ։ Իսկ Բալմերոյնին առաջարկութիւնը 58 քուէի դէմ 468 քուէով (415 քուէի տարբերութեամբ) ընդունուեցաւ։

— Լոնտոն, Նոյեմբերի 27։ Երեկուան ատենագրաց խորհրդեան մէջ Լորտ Մալմեսպուրի ծանոյց որ Ընդդիմադիր Միայնակ սերութեան հետ ձիրաստութեան վրայ ունեցած վէճը յաջող վախճան մ'ունենայու. այս կու տայ։

— Լոնտոնի պաշտօնական պատգամաւորաց խորհրդեան մէջ ծանոյց որ Դեկտեմբերի 3ին երեւմուտից վիճակը խորհրդանոցին պիտի ներկայացնէ։

— Լորտ Սպենսի Պոսկանոյի սեպհականութեան պարտ Պր. Պոլ Էրին վրայ եղած հարցմունքն պատասխան տալով՝ ըսաւ թէ ոնոր Հուսի պաշտօնէից հետ ըրած տեսութիւնները պաշտօնական չէին եւ թէ ասոր վրայ ստոյգ լուրերու դրածները բոլորովին անհիմն են։ Դարձեալ ծանոյց որ Ընդդիմադիր Պր. Պուրիին հոմար Քահանայապետական կուսակցութեան հետ ըրած խոսակցութիւնը բուսական յաջող երթ ունեցաւ, վասն զի նոյն պատժապարտութեան համար վճռելոյ մնացեալ պատուհասը միայն ինչուան բանտարկութեան փոխուեցաւ, եւ կը յուսայի որ աս պատիժն ալ մեղմացուի։

ՊԵՐՍԻԱ

Պուշիր, Նոյեմբերի 23։ Սպարտ ազգերուն անունով՝ կ'ըսեն Պրուշի լրագիրները, կ'իմանանք որ երեկուան պաշտօնէից խորհրդեան մէջ, որուն մեծագոյն թագուորը գոհունակ նստեր էր, որուշեցաւ թէ սահմանագրութեան բովանդակ քննութիւնը մէկդի թող տրուի, եւ միայն առանձնակալաց (վերին) սենեկին կազմութեան վերաբերեալ առաջարկութիւնը պատգամաւորաց ժողովին առջեւը դրուի։ Ըստ այսմ առաջարկութեան թագաւորն կամ վերին սենեկին անդամները կ'ընտրի, եւ ընդունուեցաւ, ալ որ նաեւ այլեւայլ ժողովներուն կամ խմբակներ ընտրութիւններէն, ինչպէս են հանգամանները եւ այն, առանձնակալաց խորհրդեան անդամ կարող ըլլան ընտրուիլ։ Սենեկաց մէջ պաշտօնէից մէջ տարաձայնութիւն կայ, որովհետեւ նոքին գործոց պաշտօնեան հրաժարեցաւ, թէպէտ եւ իր հրաժարումը թագաւորէն չընդունուեցաւ։

— Ամսոյն 26ին խորհրդանոցը բացուեցաւ։ Երկու սենեակներուն անդամներն ալ թագաւորական պատգամ ժողովեցան, ուր պաշտօնէից դահիրեց Պր. Մանդայիրը ժողովը բանալու ճառը խոսեցաւ։ Ասոր մէջ պաշտօնական տեսութեան երեւմուտը յաջող վիճակի մէջ կը դուցնէ։ Կը ցաւի որ մաքսի եւ հարկի ընդհանրութեան Սեպտեմբերի դաշինքը մինչեւ հիմա դեռ ամէն կողմանէ չորոշուեցաւ, բայց կառավարութիւնն աս բանիս մէջ իր բռնած ընթացքին նկատմամբ ժողովրդեան ունեցած հաւանութեան վրայ ստոյգ է, կ'ըսէ։ Ասկնանագրութեան փոփոխութեան նկատմամբ, կ'ըսէ պարտնեան, տէրութիւնն ամէն կողմնակցութիւններէ անկախ մնալով՝ կ'ուզէ օրինաւոր ազատութիւնն անարատ պահել։ Ճառը ընդունելէն եւեթ պաշտօնեներէն գահիրեցը ծանոյց որ խորհրդանոցը բացուած է։

ԳԻՍԿՈՒՆՍՑ

Գիսկունսց, Նոյեմբերի 22։ Ռոդրիգեան քարոզիչները Դոսկանայի առանձին գաւառապարտած Մաթայի ամուսիններուն վերջնական վճիռներն ընդունելի ըլլալուն մէջ հրատարակելով՝ կ'ըսեն։ Մարմնոյները թիւաւորութեան չդատապարտուիլն։ Նոյնպէս հասարակ յանցաւորներուն ընտրելի չեն։ բանտապահներն իրենց շատ սէր ու բարեխղճութիւն կը ցուցնեն, եւ իրենց բանտարկութեան տեղոյ պարկեշտութիւն մէջն ալ ազատ են ու շարժում կրնան ընել։

— Նոյեմբերի 26։ Երեկ դիշեր աւուր դքսուհին յանկարծութեամբ մանչ զաւակ մը ծնաւ։ Ա գեղեցիկ պաշտօնեաներուն եւ դեսպաններուն անմիջապէս թղթով մը ծանուցուեցաւ։ Նոյնպէս ժողովրդեան աղաղակումներու պատճառմամբ։ Երկրորդ օրը մեծ փառաւոր ազգ ալ ի նշանակ ուրախութեան հրավարակ մը հանեց, որով բարձրագոյն յանցաւորներուն եւ բանտարկեալներուն թողութիւն եւ ազատութիւն կը շնորհէ։

ՀՈՌՈՄԱՅԻ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆ

Հորոմ, Նոյեմբերի 22։ Մոնթանաչ Լեռներէն կը ծանուցանէ թէ նորերս երկրագիական քարտաքարի մը հատատուեցաւ։ Երբեմն Քահանայապետը Հայիպիի տէրութեան արտաքոյ կողմի առաքելական գործակալ պիտի՝ որ խաբէ։ Ա պաշտօնը Հ. Արնեգպիրեգրա՝ նեսպոլսցի տուեցաւ, որն որ առաքելութեան ժողովին անդամ էր, եւ հինգ նպիսկոպոս օծուելով՝ պիտի խրկուի։

— Նոյեմբերի 20ին տէրութեան ժողովը բացուեցաւ, որուն վրայ հեռաւոր լրերը հրատարակուեցան։ Ամսոյն 18ին ժողովին գրեթէ բոլոր անդամները, կարդինալ Պրիմոլի գահերեցին հետ միասին Պատրիարքն գացին։ Երբոյան Քահանայապետը գիրնեք տրով ընդունելով կարճ խոսակցութիւն մ'ըրաւ։ Պրրաղան Քահանայապետն ի մէջ ուրոյ ասալ ըսաւ, որ շատոնց միտքը դրած էր՝ երեւմտից ժողովը մը սահմանելու։ եւ թէպէտ, ըսաւ, մինչեւ հիմայ պատրաստները թող չտուին, բայց որովհետեւ հիմայ կարելի է, ինչ գիրնեք երջանիկ կը սեպի՝, չի թէ ժողովին հաստատութեան համար, այլ գլխաւոր տարի համար, որ նոյն ժողովը՝ պատուական, երեւելի եւ ամէն կողմանէ արժանաւոր մարդիկներէ բաղկացած է։ Երեւմտից հաշիւը ձեր տրելիք կը գրուի։ գոնք ընտանեաց հոգիներու պէս վարուելով՝ ձեզի գլխաւոր կարգք ըլլաք՝ երեւմտից հատատակութիւնը հոգալ։ Վերջապէս ձեր առջեւ երկու սրինաց ուրիշ առաջարկութիւններ ալ պիտի դրուին։ մէկը՝ թէպէտ ստակը վերցնելու։ եւ մէկալը՝ ապրեալ երկաթուղիներ շինելու վրայ։ — Եւ որովհետեւ երեւմտից ցուցնին ապրեալ ու հրատարակուած է, ժողովին անդամներէն շատերը օրուց մէջ նուազ 80 ապրեան գործերի իշխանն ալ կայ, բոլորովին անոր զբաղած են։

Տէրութիւնը զանազան նորոգութիւններ կրնի։ Տիրերիս գետին վրայ շրջայոյզ կապուած կամ կախուած կամուրջներ պիտի՝ ձգուին, եւ քաղաքն ալ կազով պիտի լուսաւորուի։

ԲԵՂԳԻԱ

Պրուսել, Նոյեմբերի 25։ Խորհրդանոցին այսուհետեւ սկիզբն ասէր։ երեւմտից պաշտօնեան օրինաց առաջարկութիւն մ'ըրաւ, որուն Դպատոն էր՝ 1840ին, 1842ին եւ 1848ին Հարիւրին հինգով առնուած փոխը՝ Հարիւրին 4½ի փոխել։ Ասոնց ապարատութեան զանազանութիւնը (excès) դէմ առաջարկուած օրէնքը սենեկին մէջ խորհրդով եւ դիւրութեամբ՝ պիտի շինուի եւ Դեկտեմբերի 1ին վրան խորհրդ պիտի՝ ըլլայ։ Հիմակու հինգ խորհրդանոցին կենդանական բարեմիտը իր կամքը յայտնեց, որ ապարատութեան յանցանքներուն դէմ գրուած 3 ամսուան ամենամուաղ պատիժը շարակուի։ Նոյեմբերի 19ին խորհրդանոցին կենդանական պատգամաւորներն յայտնապէս միջոց եղին ապարատութեան օրինաց այն առաջարկութիւնը՝ որն որ օտար թագաւորներուն վրայ նուազ, միայն բերնով եղած թշնամանքը պատժել կ'ուզէր։ իսկ պաշտօնեայք որոշեցին որ հարկաւոր նկատ չտուին ուրիշ մարդիկներ ընել։

Պր. Պուրքէր արտաքին գործոց պաշտօնեին հարցում ըրին թէ Գաղղիայի հետ առեւտրի վրայ եղած խոսակցութիւնները ի՞նչ վիճակի մէջ են։ Ասոնցմէ գործոց պաշտօնեան պատասխան տուաւ,

որ ասոր վրայ բան մը չի՛ կրնար ըսել։ Ինքնաբանաբար Պէյ աս նկատմամբ իր գրեթէ թշնամի (պուշանեայք) հիմնական պատճառներ պիտի ունենայ, որ աս երիտասարդներուն մէջ առաւելապէս գաղտնապահութեան նկատմամբ։ Եղած բանադրութիւնեան վրայ լաւը լաւ կը հանարի։

— Պը։ Քրիմիէ՝ որն որ ապրա. Հրեայ է եւ Եղբայրանին Գաղղիոյի արդարադատութեան պաշտօնեայ ու. իսկ Հրդեհասոյն պատգամաւոր էր, Ընդդիմայի Լիէր քաղաքին ատիկանութեան զինուորականներէն բանուեցաւ։ Իրեն հետ տիկին մ՝ալ կար։ Երիտասարդ ալ մեկնող Ընկէր քաղաքին բանտը տարուեցան։ Քրիմիէյին քոյրը ուստ անցագիր մը դատուեցաւ։ Վրան ասանցանքն ալ կը դրսի որ զինքը բանտարկութեան մնդրիկները կաշառել ուզած ըլլայ։

ՍՊԱՆԻԱ

Մադրիտ։ Եկած տեղեկութիւնները կը հաստատեն ան բանը թէ Ռուսիայի կայսրը Սպանիայի թագաւորը հրաւիրեր է։ Ինչ որպէս Հարիւրաւոր հանարուած խոսակցութիւններուն եղեր են։ Ո՞ւրուրդ թէ դարձեալ գոյապէտ Պետերբուրգի դեսպան անուանուած ըլլայ։ Ան բանը գաղտնաբար կարմակցութեան դաս։ մնացած վերջին յոյսն ու ակնկալութիւնը կ՝ոչնչացնէ։

— Պատ իշխայի Մաքս (Մաքսիմիլիան) թագաւորը միտք ունի ան տարի Գրիսոսի ծնունդեան հանդէսները Մադրիտի մէջ անցնիլ, եւ անոր համար, ինչպէս որ Սպանիայի լրագիրները կը ծանուցանեն, ընդունելութեան մեծ պատրաստութիւններ կ՝ըլլան։

ՔՈՒՍԱՍՏԱՆ

Պէյրութ։ Դարձեալ 21։ Ռուսաց մեծատան կայսրը Դաղղիոյի մէջ եղած իր Պը։ Քիսելէվ դեսպանն ու. Ներքին խորհրդականը Ս։ Զատիմիրի շքանշանին երկրորդ կարգին ասպետ անուանեց, որով անոր փարիզի դեսպանատան մէջ իրեն։ ստանալիք ըրած ծառայութեանը համար իր մեծ հաճութիւնը կը յայտնէ։ Դեսպանը ծնողաց Ռուսաստանէն նորէն փարիզ դարձաւ, որպէս զի ասանկ պատգամաւորութեան մէջ իր Պաղդիոյի մէջ ունեցած դեսպանութեան պաշտօնը յառաջ տանի, ուսկից իր յաջորդն հեռանալը լրագիրներուն պղբեսպլ խորհրդածութեանց պատճառ եւ նիւթ տուած էր։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

Պոմբայ։ գեռ կրնը դադրեցնելու միտք չունեն։ Շէ թէ միտակ Բրամի կ՝ուզեն ձեռքերնին պահել, հապա նուազ։ Իանգրանի ալ մոտիկնալու եւնէ կ՝ըլլան, որմէ իրենց յաւուրաբար գունդը հաշիւ 20 մլն հեռաւորութիւն ունի։ Ինչպէս ճանապարհին բոլորովին կ՝ապականին ու անապատ կը դարձնեն, որպէս զի անկարելի ըլլայ Ենգլիացոց՝ անոնց վրայ դարձեալ։ Ռայց Ենգլիացիք ալ իրենց կողմանէ մեծամեծ ապահովութիւններ կ՝ընեն ու նոյն տեղուան բնակչաց ազանգին նոսրպահան ուզելուն չեն խնայեր։ — Իանգրանի երիտասարդները պիտանիներու թիւրաւորին հրամանաւն իրենց ընտանեաց հետ պանդուխտեցան։ — Ենգլիացի կողմանէ պատերազմի յառաջ տանելու համար մեծ գոյութիւն մը խաւրուեցաւ, անանկ որ անոր եղբը յուսալի կրնանք որոշել։ Ռանգունի զեսին վրայ Սեպտեմբերի 26ին Հասէնի, Դաբա ու Վինեկարը երեք թագաւորական պատերազմի նաւեր կային, Հընդկաստանի ընկերութիւնէն ալ երիտասարդ ու մեկ երիտասարդ նաւ, ասոնցմէ զատ 17 բեռան նաւեր։ Խարաստաթ ալ 8 շոգենաւ կար, 2 երկրորդ ու 5 բեռնարձակ նաւեր։ Պոմբէյի մէջ մեկ շոգենաւ ու մեկ բեռնարձակ նաւ, Բեկուի գեսին վրայ մեկ ալ, իսկ Մորդասանի մէջ՝ մեկ շոգենաւ։

Մինչեւ Հոկտեմբերի 16 հասած լրերը կը ծանուցանեն թէ Ենգլիացիք Բրամի վրայ իրենց բրած արշաւանքը նոյն ամսոյն 9ին յաջողութեամբ կատարեցին՝ ան անոր ալ տիրեր են։ Հնդիկները զանազան ամրութեանց մէջ պատերազմելին եղեր՝ իրենց ոսկի կուռքը Բրիսանացոց ձեռքն ինկաւ նէ, ցրուեցան դարձան ու. Ենգլիացիք մնան տիրեցին։ Կիրջինները կը գրեն թէ խիստ քիչ կորուստ ունեցած ըլլան։

ԱՄԵՐԻԿԱ

Նիւ Եորկէն Դեկտեմբերի 3ին ստացեր կը դրեն։ Դահլիճի ընտրութիւնն արդէն որոշուելով, ուստ կարեւորական կողմնակցութիւնը յայտնեց։ Եւ թէպէտ մինչեւ հիմա բոլոր դաշնակից նահանգներուն հաստատութիւնն ու վճիռը Վաշինկտն հասաւ, պատասխանները թիւրս տարարակուսին դահլիճ մնաց։ Դեռ հաստատուն է։ Իր կողմն եղած քուէներն են 196 եւ հաւանականագոյն է որ անոր վրայ 58 քուէ ալ կաւելնայ։ Բոլոր լրագիրները կ՝ըսեն որ մինչեւ հիմա այսչափ քուէից շատութիւն չէր եղած։ 1848ին Տայլոր ստացաւ 163, գաս ապարատին 15 տերութիւններէն ստուած քուէները՝ 137 էին։

ՈՒՍՍԻԱՅԻ ԿԱՅՍՐ

ԱՆՁՆԱԳԻՐ

Մանուկ Պէյ Միքայէլեան։

Ը։

Մանուկ Պէյ Վիեննա կու գայ։ Ուստաց կայսրը մեր եկեղեցեաց։ — Մինչեւ նոր ոստան Երշոյ։ Հոն հանդիպեցաւ։

Ընթերցողաց Մանուկ Պէյ ժամանակին պարագաներէն եւ թշնամաց նենգութիւնէն ազատելով իր Ռնեկեան քաղաքն ու հայրենիքին հեւանգեալ մնալու։ Ուրիշ կողմէն ալ թիւրս մը հանդիսաւոր կերպով փոխադրուելու, դրեթէ ալ ամբ մը երկայն առանց հասատատան բնակութիւնն ու հանդիսաւոր կեանք ունենալ չկրնալով, շատ կը նեղուէր։ Ան նեղութիւնն ու հայրենասոյ ունակը իր հայրենիքին նոյն ժամանակները դանուած վիճակին համար որոշ մեկ կրած դաւայն ու տրամութիւնն վրայ ան ելնելով, կամաց կամաց իր բնակութեան դաւարիթ թիւնը կը կորսնցնէր եւ վրան մեծ ազդու թիւն մը կը ազդէր։ Լաւ որոշեցաւ թէ ուրիշ մեկ կարմանկ Ցարգիսատանէն ոսկեայ կամաց եղած էր եւ թէ մեկոյ կոգմանէ շատ կը ուսուցանէր որ նոյն ատեն պատերազմած երկրին մէջ երկայն կարեւոր մնալ, անոր համար շէր ուզեր հանդուցեալ որոշ բնակութիւն մը հաստատել։ Սակայն ամէն կողմ ուր գ՝երթար նե, իր շատ անգամ զարմանալի ամենայնեւրան համար՝ շատ մը ամենուն սիրելի կ՝ըլլար, եւ իր կեցած տեղերն ալ ազգաբնակութիւնները ամենուն ծանօթի ըլլալով՝ ամէնքը կը բաղձային որ քովերնին մնայ։ բայց ինքը չէր կրնար ինքզինքն որոշել մեկ հաստատուելու։ Ուստի եւ Դրեսդենի անոյշ ցուցած մեկ տարուան միջոցը կրնանք իր բան պանդխտութեան ժամանակն անուանել։

Մանուկ Պէյին ան անորոշ վիճակին ու մեծ տրամութեան մեկ պատճառն ալ ան էր՝ որ իր բնակարանին հետ. կը դանուէր։ Դուքրիէին եղած տունն գանագան դարտաղանք չէին ներած իր ամուսինն ու զաւակներ մեկտեղ ատնելու։ իսկ հիմակ անոնց անձիանն ու կրտսերը մեկտեղ՝ թիւրդ եւ. շատ կը ջանար ու նուազ կ՝ըլլար որ չուզը բնել տայ։ բայց իր ինքնամեղ շատ բաներնին տա իրատ դիտարարեալ կատարելու ան կարելի կ՝ընէր։

Հա հարկ է որ իր անակնկալ կենաց վրայ փաքր ակնարկութիւն մը տանք։ գրեթէ որ՝ իր հրատարակիչն կենաց դրամութիւնն ինքնայ չարիւրս. հանդ՝ մինչեւ հիմա չրիչատակեցինք։ — Ինչպէս որ դրամութիւնն սիրդներու անդրադարձի նշանակեցինք, Մանուկ Պէյին ուսումնարանի դրամներ չէին ներած իր ամուսինն ու զաւակներ մեկտեղ ատնելու։ իսկ հիմակ անոնց անձիանն ու կրտսերը մեկտեղ՝ թիւրդ եւ. շատ կը ջանար ու նուազ կ՝ըլլար որ չուզը բնել տայ։ բայց իր ինքնամեղ շատ բաներնին դրամներ հրատարակեցինք։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՎԻՊ
ՎԼԻՖԻՆԳԲՈՒԼԻՆ։

— ԺԲ. ԱՂԵՒՈՅ ԽՈՐՀՐԴԸ։

ԾՈՒՌԱՆ դրսի ուռենակը կը ոստաւոր։

Յանկարծ, հարցաց Պր. Ալէքսի, պիտակը դուռը փնտրով ու ձեռնոցներդ ձեռքերուն ծծմբելով, հիւանդին ամուսնո՞ւն բնակարանը...։

— Ա՛հաւասիկ, Պարոն, հոս է։

Ծառան անմիջապէս տիրոջը ներկայացուց ան տեսարակը՝ որուն մէջ հիւանդաց պրելիմեան կանչողները բժիշկը ուսնը չդրած սանդուղքին ի՛սանդն անձամբ դրշին ճոխին եկածը կը դրնն։

Պր. Ալէքսի իրեն սեպելը ձեռքն ու ու. չուսով մը ուշքէ անցուց, ու ոսկեայ բերանն դոշնին մ՚ելաւ. հիւանդին ամուսնոր Յրլադուս. կը կոչուէր։

Տրլադուս... չուսով։

Տեսարակը ձեռքին մեկի նեսուց, ադա մը բիւթեւոիթեամբ փակց սենեկին դուռը ելաւ, ուսիճանները երեք երեք ասք ասնելով՝ վար իջաւ, ու փողոցին դրան առջեւ։ իրեն «ոստաւոր Էրկանիր ասրագրնիթաց կառքին մէջ նստուելով՝

Շուտով, Յակոբ, ուսիրպոսիան սեղ մը պիտի ելթամ։ Ալբերտ փողոցը, թիւ. 9։

Ալէքսի շատ գոհ վիճակի մէջ էր, որովհետեւ ասոր սարիկ վեր բարբրոլին փախուստ էր. հնական ինք գինքն երջանիկ կը սեպէր թիւնամէնի ոդնուիթեան համեմատ իսարող բլլալուն համար. հոր մահուան սենկոնին մէջ լլսած խոսակներդ կոստարելու, յարեւոյ փոխարէն բարիք բնելու եւ բարեբարութեամբ վրէժ առնելու կ՚երթար։ Ուրախութենէն սիրտը կը թիւորտ, հոգին գլացած երջանկութենէն կը հրնուէր, ոչ ամբնոնին ոչ վայելած բերիրութենէն է. ուռեցած անհաճ բերութենէն կը յոգային։

Ալէքսի շատ, Յակոբ, կը կրկնէր ամէն վայրկեան, ուրիշ չուս. հիւսդ մի խնայիր, երթուղիքս սարպարակոնն տուր է։

Իրմէ ընդունելութիւնը մեկը՝ իր ղբեսին կամ անոր ցնեալ մարդոյին գրասենեակ թեամբ՝ դարձի մը հանոր սարիպուն Փարիզի կարմիր խաչի փողոցին փոս Պէն ֆէս մէն անոյնկ թիւ մէյ մի ձախ կողմն ինկող երկրորդ փողոցը դառնոյ Դոյի։ Աչքին ասկիս ոստերութիւնոյ սեսարան մը կը բացուի. սանտ ձեռ, գաբրան ոշոնի միջտ ոսիմ ս գալ կը սեռնել. բոլոնգոկ իմ ադին ոգտուղութիւնեբուլը ընդուած ուղեւորը սառակ մը փոգոցին մէջէն կը վազէ, ամէն մէկ առած քայլին մոգուն սալն. ինոր մը կ՚ելլէ, ամէն անկիւն ողբուսոյ կոյտ մը կը սեռնել։ Ա՛ն ճամբան Աչքեւոց Դուղ անուն սառանոյ՝ ոստուգիւ ասիկոյ սաւէլի յարմար եւ ճիշդ սնուն չէին կրնար զանել։

Ա՛ս փողոցը, եթէ փողոց պէտք է անուանել, երկու իրարմէ բարբրոլին տարբեր մաս կը բաժնուի. մէկը նեղ ս. շիտակ, մէկալն ասէլի լայն եւ գաբիթոյր։ Գրեթէ ամ երկու փողոցներուն իրարու հետ միացած տեղը, Փոքր թասան կոչուած պզտիկ ճամբուն դիմաց, սեռակ մը ոնձաւի նմանող կարմիր պատերով դիմեսան յով, ուր ոգքարար գնա չմատոիկած սանկը կ՚ուռէ կը ապուռէ՝ կուրուած պզտիկ գուռ մը կայ, որուն վերեւ հոսկնա կարգայոնելու չափ Ց թիւը կը սեռնուի։ Հոս էր հիւանդին բնակարանը։

Պր. Ալէքսի ան փողոցին մէջ երրեք հիւանդի ոյցելութիւն բրած չէր, եւ. ոչ ալ անկիր անցած ամէր. ինչու որ փողոցին Նեսլեթիներ կառայ համար վատնապատ է, եւ ունեցած դիրքն ոյ. ոգրով գաղոյլերուն գրեթէ անոգաս է։ Ամոր համար շատ զարմացաւ երբ որ տեսաւ թիւ կոտրը նոյն փողոցը կը մնոնէ։

Յակոբ, Յակոբ, ի՞նչ ճամբայ է մտած փողոցդ։

— Ի՞նչ, Պարոն... ասիկա ձեր ուզած Աղբեւոյ փողոցն է, եւ ահա թիւ Ց սան տունը հասանք։

— Հա՛։

— Ա՛ռ, հոս։

Պր. Ալէքսի մեծ դարմանքով սան փոյ մէյ մը նայեցաւ, եւաքը կոտրին ինչաւ ու նեռս մտաւ։

Դռնապանին Էրեկ ուզեց. բայց դռնապան ուր է։ Յառաջ դնոց ելնչն. բանին ծայրը հոտաւ, ուռեցած պզտիկ ոգաներով պատահանի մը նեռս նայելով՝ ակաց լուսով պզտզտոյ կանթեղի մը քով նստած ու գանկապան հիւանդը. դրուած պառաւ. մի ուեռս։

Պառաւհանը զարկաւ, պառաւը գլխ իր վերը ցուց նայեցաւ։

Խոսքիսն, պառաւ Պր. Ալէքսի։

Պառաւ լանթեղը ձեռքն առած պառաւհանն եկաւ։

Ղնէ՛ կրնար արդեաք ինծի բան. թիւ ան ատան մէջ Տրլադուս անուանով հիւանդին ուր կը բնակի։

— Ընդերթ գոտիկնոյ՝ աջ կողմի գուռը։

Ա՛ս բանով պառաւն իր զործքին դնաց։

Բանիհանին վրայ վատ ուռած կանթեղ չկար։ Պր. Ալէքսի ամենքին վանդակը շոշափելով՝ մինչեւ վերը եկաւ։ Երրորդ գոտիկան էրլէն եաբը՝ դիմացը պատ եկաւ. ոչ վանդակ եւ ոչ ալ ասանձան կար։

Բոլոր ուժովն պառաւը բարձրաձայն ջրբարդ դասին ըսած էր... անոր շատ սիսալած ոչիտ որ բլլայ։

Ո՞եր երիտասարդ բժիշկը մթան մէջ ջնոտոց ուր բլլալն իմանալու. իրեն բանուածին համանման դէզ ի աջ գնաց. մթան մէջ ամէն կողմ խարխափեց, բոլոնդակ դիւցազարանը պատը շշոփեց. բայց դուռ չգտաւ։

Ձախ կողմը խոսելու եւ ծիծաղելու ձայներ կը լսէր. դեռոյ դուռը զարկաւ։ Անմիջապէս ծիծաղները դադրեցան, յետ ձայնին խոսելու. շնչիւններ ու ապաղբեմ ոյ թաղուածքի ձայներ սկսան լսուիլ, եւ յարատեւ կերպարանքով յուզմունքամ մնաց մի. բրիմիջեալ եկաւ դուռը բացաւ։

Պր. Ջրլադուս հոս կը բնակի։

— Ա՛յ։

— Պիտակը պրէնոր թէ ան ատան մէջ դինքն ուր կրնամ դանել։

— Ա՛յ։

Դուռը գոցուեցաւ ու քիչ մ՚ետքը ծիծաղները նորէն սկսան։

Պր. Ալէքսի փարատոյ մէջ մնաւ։ Ղանգակը նորէն շշոփեց ու մեռքը մինչեւ անոր ծայրը տարաւ. հոն բոլորովին կը լռնոնար։

Արկին ու կրկին անդամ ալ կողմը պատը շշոփեց. բայց զուր։ Ալերկապես քիչ մը դէպ ի ձախ երթալ՝ իմացաւ որ պարապ միջոց մը կայ. ասոնց երկրորդ եւ պզտիկ ատանդրոնի մէջ պատահեցաւ. ձեռքը կոպիտ եղ ու յանան մը դուռ, որուն օդնութիւնամբ մինչեւ վերեւ բարձրանալու եղաւ. ան եր պատ ուրիշ դռնիկներ բացին։ Ակ սխալելու տեղի չկար. հոս ծիծաղ. ձայն լսուեր, հոգոց հեծեծանաց եւ լալու ձայներ. ու խոսուտ գոսան մը պատահանին հիւանդի մը քով կիսոց խեղճ կնիկ մը կը տեսնուեր։

Պր. Ալէքսի Ջրլադուսին ամուսնոր սեռած ատեն ամենեւին չէր մտածած թէ շատ մարդիկ կրնան նոյն ազգանունն ունենալ։ Զարմհեսեւ ինք նոյն անուամբ միայն իր քարտն ոգտագործ կը ճանչնար, անոր համար անմիջապէս ինք իրեն բրած էր թէ Պատուիր ոնիկա է։

Խիստ աչքին ասպիսն եղած արտասոյթի եւ զարհուրելի սեռարանոյ կը ոստաւանցներ զինքն ու մտածելիս ատր. շանչ ատենը համար. քիչ մը կենդանին ու ապրելիութիւնոյ չմնայնելու համար ձեռքն երեսին վրայէն անցընելէն եռաջ՝ Անիսարիի է, Էրլաբ ինք իրեն, ան չիկրնար բլլալ։

Ընթերցողն երեւակայէ. խեղճ թիւնամ վերջին ծայրը. մթին, ապատ ու ոլորաձեւ եւ. հարեւ ամպատարան մը, որուն մէջ հինցած ու ծանծրացած եւ յարդն եղած աթոռէ մը զատ ուրիշ կոստանք չկայ. խոհակերոցի բոլոր ամենեղերն ատ ամոյ ոսկանչի սիսոն մը, բեռանք կոտրատած գաւաթ մը ու. երեք հատ ճաքեած ափեւոյ. չիրի մը բերանը անկուած մանի կոտր մը. ասոնն ամենն քանի մը ցնցոտիք ու լաթի կոտրուանք. յարդ, փշոն, խառնամեղոր որթիթնոր...։

Պր. Ալէքսի ան իրմիրեր մնոնելու ատեն սիրտը ճմլեցաւ. հիւանդը հոգոցով խեղճ կնոջ բարեւ տուաւ. ու ճրագը մօտ բերել տուաւով՝ հիւանդը քննեց, միւռ ինք իրեն բանալով որ Պատուիր անիկա չէ։

Ոգորմելին անպիտան անկիրոնոյ մը մէջ պառկած, եւ ան ցաւոտ եղանակին՝ վերմանի ատեղ վերան հին վերարիու մ՚ու հատ կտաւի կտոր մ՚ատած էր։ Կերպարանքին ոյ. ուրիշի դիակի կը նմանէր. բան թիւ կենդանի մարդու. աչքերն ամիսակարիճներուն մէջ մնոր էին. երեսներդ թաղուած ու ներս մտած, շրթունքը ուժգնաբեռած ու մորուքն ոհոգին երկրնցած. վախենան ատրեան մէկը կ՚երեւար։

Ուրեմն, կ՚ըսէր Պր. Ալէքսի, ատրպիս ինք չէ։

Հիւանդին ձեռքին բռնեց ու Թաքեիսմ, ի՞նչ ուրեր, ի՞նչ կը զգաս, Հարցուց։

Հիւանդն աչուրներդ ծիրանագոյն (Էրէրմ) հիւանդացողներուն ասխրական ահարկու դանդաղութեամբ գարձուց եւ ուռանց պատասխան տալու. Պր. Ալէքսիին վրայ սեւեռեց։

Ո՞ւր ցաւ կը զգաս...։ Ինչէ՞ն կը տանջուիս...։

— Ինչէ՞ն կը տանջուիմ, պատասխանեց վերջապէս խորտնիկ երանի ու հոգեվարքի խարդիճի նմանող ձայն մը. ասիկ մի կ՚ըլլայ որ մեռնելու վրայ եմ, եւ. դեռ չեմ կրնար մեռնիլ...։

Լերանին զարիր ատասիկ տիար էր, ոնդ ամենեղրը սառառած էին, լեզուն կրակի մէջ էր։

Երթ գինքը փոխադրել կարելի ըլլար, պատկեր Պր. Ալէքսի հոն եղող կնկան ցած ձայնով, կ՚ըսէի որ հիւանդանոց տանիս. ասիկ անկարելի է իրեն, ազէկ պատրաստած գեղեր, կրակ, ըմպելիք եւ ուրիշ հարար ատեսակ փորը մղոր բաներ՝ պանդ հոն միայն կը գտնուին։

— Ո՛հ, աղնուական Պարոն...։

— Լռեցէք, ծառաս վարը դրան քովն է. վար իջիր ու լաւ իրեն որ քիչ մը վեր դայ. հետը խօսելու բան ունիմ։

Խեղճ կնիկը ձեռքին դրսի կողմնին ատրմեներուն ոգնութեամբ արբեալ՝ անմիջապէս հեռացաւ։

Պր. Ալէքսի ամոր դաշնակաւոր ապատեալ՝ շրջապատեցած առարկաներդ նորէն սկսաւ դիտել. եւ ան նոր քննութիւնը գինքը համոզեց որ հիւանդին ամուսնին խորհուրդ է։

Ա՛սուած իմ, հառաչեց աչուրներն երկինք վերցնելով. ես հաստատեցաւ կարծեցի որ դիշերուն փորձիս ատեն ձգել. ուզիր, ես. հաստատութեամբ կը համոզուի որ զատ դիս ինչուանցը քով կը կանչես։ Բայց դուն պատագիտ ես, անոր օգնութիւնն հասնելու ունեցած յոժարութիւնս, մնայս հաստատուն որոշումն ու հոգ. դրս զգացած ուրախութիւնը սեսար։ Ո՛հ, այն թանդ բիւն տուած ուներած եմ իրեն. ոչ. ասկիս ինչն չարիք չեմ բաղձար։ Վասն հանարամ ունենալու վինքը մեծարոյ համարել չեմ կրնար. բայց կը սիրեմ զինքը...։ Կ՚ուզեմ ան հիւանդը մոռնալու խնամքով մը դարմանել, որ միայն անոր համար որ իրեն սեռանն ունի։

Ծառան ներս մտաւ։

Յակոբ, շուտով պէտք է Պր. Մալէին, իմ դարդասարանս խոնարհութեան երթալ, որն որ ասկիս քիչ մը հեռու, Աբբայարանի փողոցը կը բնակի. անկիր մարկ անկիրոնին մը, գոյ մը սատան, յարգեալ անկիրոնին ու. երեսի վերնակ ի՛սանեռ կը բերես։

— Պրիսուս վրայ, Պարոն։

— Շ՚սատ ըրէ։

Յակոբ դուրս ելնելուն պէս՝ Պր. Ալէքսի հիւանդը հոգ ուղող կնոջ սկսաւ հարցուփորձեր ընել։

Հիւանդը երբեմն կը հաղոյ։

— Ի՞սամբէ էր, Պարոն։

— Կրծոց վրայ ծանրութիւն կը զգայ։

— Շ՚սատ անգամ։

— Սիրտս սասին է։

— Գրեթէ սարիկ մը վեր։

— Յաճախադդին հոն կը բնակիքը։

— Ի՞նչ հոն...։ Ո՛հ, Ցեր Աստուած. Պարոնը դեռ հարատոս էր. ուզդ է ունեցածէն մեծ մաս մը կորսնցուցած ու ապառած էր, բայց գտնէ ապրելու եւ հարնելու. շատ բան ունիր..... իսկ հիմա...։ Ցեր Աստուած. ներեցէք, Պարոն, յարեւ հանար. բայց նայեցէք, ատ խեղճ երիտասարդը օրդ. դրս ոչ կը սիրեմ.....։ Նա ազարմոնդ հոգի Տրլադուս. խոսքանին. քով ապրեցին էր. իրեն ծնողքանը ներկայ էր. ես գինքը ուսուցի ու մեծցուցի։ Խեղճ ազգ, ան ատեն բան մը չէր պակսեր իրեն, ամէն ուզածն ունէր, եւ ոչ ալ բանի մը բաղձալու հարկաւորութիւն ունէր, ուր որ հիմա, Պարոն, հիմա.....։ Ո՛հ, ասիկա մեղուն սիրան այնպէս կոտր կտոր կ՚ընէ՝ ինչպէս...։

— Լռեցէք ատեն է. քանի որ պրոպիսի գժբախտութեան մէջ է։

— Որչափ քիչ ատեն ալ՝ որ նոյն գժբախտ վիճակին մէջ է, ի վերայ այսր ամենայնի միշտ շատ երկար ժամանակ է. բայց վերջապէս մեկ քանի ամիս ունի չէ։ Այս ամենայն չեմ գիտեր ինչ. շինծու եւ ատ պատմութիւնն մ՚ատաք եկած է։ Պարզիկ այնպէս չար են...։ Ինք միւս հանդարտ էր եւ գառնամի պէս անմեղ ու քաղցրաբարոյ։ Լռ ասկայն, Պարոն, յանդգնեցան զուսցել որ ինք մեռցուցեր է չեմ գիտեր գոլ...։ Խեղճը հարկաւորելը է փախչիլ. եւ. չեմ դիտեր մինչեւ ուր երթայ...։ Ա՛ն միջոցին գուրբաստ մեղրը մեռաւ... ցաւէն ու. արտասանի եղեն էր, ազէկ գիտեմ...։ Բոլոր դարձքերը, բոլոնդակ ժառանգութիւնն եւ ամենայն ինչ. ուզածնուն ոլոռ կորդի գրին, այնպէս որ իսկոյն բրատարելն եռ դարձնան ատեն բոլոր ինչքը ցրուած ու քարձուած դատ...։ Ինք՝ որ շատ ծանր ընելով մեծցած էր, ընտանեպէս ինք գինքը բռնել չկրցաս... Ճոպան բոլոնդակ տակը ապառեց կերաս, եւ. արպէսով. յանկարծ քառակը դատարկ գտաս, ինքն ալ երեսի վրայ մնաց...։ Ո՛հ, սիրելի Պարոն. միւս ազգատութեամբ ապրելն եաբը ազգատ մեռելը մեծ բան մը չէ... բայց հարատաս ըլլալն եռաս. ազգատութեան մէջ ինչ... ազէկ կերակուրներով պատրաստուած սեղանի նստելու վարժած բլլալն էապէ՝ եւ. ոչ ատաքս կարար մը. հոգ ունենալ...։ Խեղճ Հարար՝ հոգս է. բայց ինք...։ Ո՛հ, Ցեր Աստուած։

Լեռեղ կնիկն այնպէս կաս լար ու կը հեծկլտար՝ որ մարդ ան սիրտը չէր գիտնար։

Պր. Ալէքսի բոլորովին շարժած ու ինք իրմէ ելած՝ ոնթարթի ոչոք ատկմամբ ու. սարտիսնոմն հիւանդին կը նայէր։

Ցեր Աստուած, կ՚ըսէր ինք իրեն, արդեւ ան է։

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄԱԿՈՒՍՈՒԹԻՒՆ
ԱՄԷՆՆԱ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 4

Ամսագիրաստան 100 բնեմ ոսկի թաղեր՝	403¼	արժ.	գինը՝ 2 ոսկի	
Լիկոսոդրկ 100 բնեմ ոսկի գինարին՝	116	,,	,,	½ ,,
Լիվանդայ 300 Դուկան - լիրա՝	—	,,	,,	2 ,,
Լոնդոն 1 փաունտ սթերլին՝	11·21	,,	,,	1 ,,
Համբուրգ 100 պանդոյ մարքեր՝	258	,,	,,	2 ,,
Մարսիլիա 300 ֆրանք՝	135½	,,	,,	2 ,,
Միլան 300 աւստրիական լիրա՝	115½	,,	,,	2 ,,
Վիեննա 300 ֆրանք՝	135½	,,	,,	2 ,,
Իրանի - սուրաթան 120 ֆրանք՝	115¼	,,	,,	3 ,,
Պարսկաստան (Եղեմ. 29.) 397—400 փարայ՝	1	,,	,,	31 օր։